

DET KONGELIGE
FORSVARSDPARTEMENT

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

2023/1175-4/FD IV 1/SIBR

07.09.2023

FDs innspill til arbeidet med stortingsmelding om forskningssystemet

Forsvarsdepartementet (FD) takker for muligheten til å gi innspill til arbeidet med stortingsmeldingen om forskningssystemet.

Vi er invitert til å gi innspill på Forskningsrådets rolle og funksjoner i det norske forskningssystemet. KD referer til at det vil bli en ny innspillsrunde vinteren 2023-2024 for innspill som berører forskningssystemet i stort.

FD ser imidlertid behov for å gi et mer overordnet innspill allerede nå. Dette har sin bakgrunn i FDs pågående arbeid med videreutviklingen av FoU-politikk og -system og regjeringens mottak av to kommisjonsrapporter (Forsvarskommisjonen, NOU 2023:14 og Totalberedskapskommisjonen, NOU 2023:17) til behandling, som særlig understreker tre forhold: at norske myndigheter må ta inn over seg alvoret i den sikkerhetspolitiske situasjonen vi står i, at det er behov for økt prioritering av sikkerhet, forsvar og beredskap de neste 10-20 årene, og at utfordringene som møter norske myndigheter vil stille krav til en mer helhetlig politikk.

Overordnet innspill

Når KD nå gjennomgår det nasjonale forskningssystemet er FDs overordnede innspill at en slik gjennomgang bør ta inn over seg Norges totale kunnskapsbehov – både den åpne og den skjermingsverdige/graderte kunnskapen.

Rådene regjeringen har mottatt peker på et økende behov for kunnskap hvor militære og sivile forhold sees i sammenheng for å løse problemstillinger innen nasjonal sikkerhet, forebygging og beredskap. Samtidige kriser og et trusselbilde preget av gråsoner vil få betydning for hvordan vi evner å utnytte landets samlede ressurser, også på forskningssiden.

Postadresse:
Postboks 8126 Dep.
0032 Oslo

Kontoradresse:
Glacisgata 1
Oslo

Telefon:
23 09 80 00

Saksbehandler:
fagdirektør Siri Lader Bruhn
Seksjon for forskning og utvikling

E-postadresse:
postmottak@fd.dep.no

Webside:
www.regjeringen.no/fd

Org.nr.:
972 417 823

Forsvarskommisjonen etterlyser en nasjonal kunnskapsbase som bidrar til å styrke samfunnets motstandskraft og totalforsvarsevne med både gradert og ugradert kunnskap. FD mener det vil være viktig at en gjennomgang av forskningssystemet ser helhetlig på kunnskapsbehovet og inkluderer de kunnskapsbehov som offentlige myndigheter, industri og beredskapsaktører har og vil kunne ha fremover. Det er grunn til å anta at behovet for gradert/skjermingsverdig kunnskap vil øke i takt med økt bevissthet og kompetanse knyttet til forsvaret av Norge. Sikkerhet og beredskap er ikke bare et militært anliggende.

I likhet med andre sektorer er det et økende og udekket behov for IKT-kompetanse i justis- og forsvarssektoren. I disse sektorene er det en særlig utfordring knyttet til å rekruttere spesialister på PhD-nivå som kan sikkerhetsklareres. FD vil påpeke at denne utfordringen bør adresseres i en stortingsmelding som skal sette retning for framtidens forskningssystem.

Etter en lang periode med sammenhengende globalisering og internasjonalisering av forskningen har vi sett konturene av at vi går inn i en periode med større rivalisering, hybride trusler og sikkerhetisering av kunnskap. Beskyttelse av sivil infrastruktur og sivile funksjoner mot villedede handlinger blir viktig, og kunnskap om beredskaps- og sikkerhetsarbeid må styrkes i samfunnet generelt. Sikkerhetsloven legger rammene for arbeid med sikkerhetsgradert kunnskap, mens utvikling av sikkerhetsfokus i forskningen generelt blir viktig for både Forsvaret og sivilsamfunnet. I tillegg til forsvarsforskning har områder som cyber, helse og energi tradisjonelt hatt et høyt beredskaps- og sikkerhetsfokus.

Det er viktig for FD at det etableres en solid grunnforståelse av sikkerhetsarbeid innenfor forskningen generelt, med hovedfokus på de samfunnskritiske funksjonene.

FD anerkjenner viktige prinsipper som åpenhet og kunnskapsdeling, samtidig som vi kan bidra med viktige innspill knyttet til hvordan skjermingsverdig FoU bør beskyttes.

Innspill om Forskningsrådets rolle og funksjon

Tradisjonelt har ikke forsvarssektorens FoU-system vært integrert i særlig grad med det sivile forskningssystemet. Sektoren har et eget forskningsinstitutt dedikert til forsvarsrelatert forskning og teknologiutvikling, Forsvarets forskningsinstitutt (FFI), og tildeling av FoU-midler skjer i stor grad innenfor egen sektor til relativt få mottakere. Det er etablert et godt samarbeid om innovasjon og teknologiutvikling mellom Forsvaret, FFI og forsvarsindustrien gjennom trekantmodellen. Dette har vært en god modell for å ivareta sikkerhetsbehovet i forbindelse med behandling av gradert informasjon og teknologi.

FD kanaliserte relativt lite midler gjennom Forskningsrådet sammenlignet med andre sektordepartementer. I 2022 ble i underkant av 20 millioner NOK fordelt på budsjettformålene IKT PLUSS (15 millioner NOK), SAMRISK (1 million NOK) og PES-HORISONT-EU for bistand til forskningsmiljøer i forbindelse med EDF-utlysninger (3,6 millioner NOK). Til tross for et lite budsjett viser rapporteringen fra Forskningsrådet at tildelingene har god effekt ut fra de målsetningene som er satt, og FD opplever dialogen med Forskningsrådet som god. Det er et gjensidig ønske om å få mest mulig FoU av høy kvalitet ut av midlene som lyses ut.

I det følgende vil vi gjerne trekke frem momenter knyttet til Forskningsrådets utvikling som vil ha relevans for utviklingen av fremtidens forskningssystem sett fra FDs side.

1. For å kunne løse de komplekse samfunnsutfordringene vi står overfor både på militær og sivil side vil det fremover kreves flere tverrfaglige og tverrsektorielle satsinger. Videre vil den økonomiske situasjonen i Norge kreve mer effektiv ressursutnyttelse av forskningsmidlene. Et virkemiddel for dette er blant annet gode systemer som synliggjør ressursinnsatsen innenfor ulike områder, slik dagens prosjektbank fungerer i dag. Denne inneholder imidlertid ikke hele FoU-innsatsen i Norge og ikke kunnskapsutvikling av gradert / skjermingsverdig karakter. En «koblingsboks» på tvers av fagmiljøer og sektorer, slik Forskningsrådet er for den åpne og ugraderte kunnskapsutviklingen, anses som viktig. Spørsmålet er hvordan og om det er relevant å se FoU-innsatsen bedre i sammenheng på tvers av ugradert og gradert, og hvilke konsekvenser det har for roller, ansvar og system.
2. I et stadig mer datadrevet samfunn vil generiske løsninger og infrastruktur som tilrettelegger for sikker deling av data på tvers av fag- og sektorområder bli en viktig suksessfaktor. Ikke minst er dette en viktig forutsetning for et velfungerende forsvar og totalforsvar. Forskningsrådet er innrettet og styrt på en måte som gjør organisasjonen i stand til å se på tvers av fag- og sektorgrenser. De har også lang erfaring med å skape møteplasser mellom aktører som kan samarbeide om slik infrastruktur. Infrastruktur som er nødvendig for å håndtere gradert/skjermingsverdig FoU vurderes i dag i liten grad i sammenheng med sivil infrastruktur. Den teknologiske utviklingen drives i stor grad sivilt, og kunnskap, materiell, IKT og tjenester som utvikles der har derfor økende relevans for militære behov og kapabiliteter. Regjeringens forskings- og industripolitikk speiler dette ved å understreke behovet for å samarbeide mer med flere, både innenfor academia og industri, herunder nye og mer utradisjonelle aktører. Tilsvarende ambisjoner finner vi EU og NATO.
3. Utvikling av militær teknologi er avhengig av god teknologikompetanse. Mye av kompetansen på viktige områder for forsvarssektoren bygges opp i sivil sektor. Forskningsrådets fokus på vitenskapelig kvalitet og relevans i tildelinger sikrer at de beste miljøene vinner frem i tøffe konkurranser. En konkurransearena som kvalitetssikrer forskning og bygger opp internasjonalt ledende forskningsmiljøer innenfor teknologi vil være en forutsetning for forsvarssektoren og andre sektorer som vil være avhengig av teknologikompetanse i fremtiden. I dag er det ikke etablert et «marked» der prinsippet om konkurranse som grunnlag for kvalitet kan utøves fordi leverandørmangfoldet i Norge knyttet til gradert/skjermingsverdi FoU i liten grad finnes. FFI er i dag den største leverandøren av gradert FoU.
4. Forskningsrådet håndterer i dag ikke porteføljer av skjermingsverdig eller gradert karakter, og har i liten grad sikkerhetskompetanse, rutiner og infrastruktur til å håndtere dette.

I tillegg vil FD gjerne peke på at det fremover blir større behov for raske og fleksible tildelingsprosesser for å holde tritt med den teknologiske utviklingen. Som nevnt i punkt 3 over er Forskningsrådets fokus på høy kvalitet viktig for å støtte opp om den beste FoU-aktiviteten, men det bør vurderes å etablere flere konkurransearenaer som ivaretar behovet for rask igangsetting av prosjekter med stort innovasjonspotensial (og ofte medfølgende forhøyet risiko).

FD ser fram til videre dialog og innspillmuligheter i arbeidet med stortingsmeldingen om forskningssystemet.

Med hilsen

Henning-A. Frantzen
generalmajor

Marianne Magnæs
Avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og signert, og har derfor ikke håndskrevne signaturer.